

FRISINNADE LANDSFÖRENINGENS VALPROGRAM.

En opartisk neutralitet måste oryggligt vidhållas gent emot de krigförande och hvarje försök att politiskt binda vårt lands intressen vid något af de kämpande stormaktslägren afvisas.

Sverige bör taga del i det organiserade fredsarbete, som alla folk nu ropa efter. Dogmen om krigets nödvändighet är falsk. Vårt land måste göra allt hvad det förmår för att medverka till en organisation mellan staterna, hvilande på rättens grund och åsyftande en varaktig fred.

En grundtanke i svensk utrikespolitik bör vara ett enigt Norden: forts att och fördjupadt samarbete mellan de skandinaviska folken.

Utrikespolitiken måste läggas under riksdagens kontroll, så att riksdagen får verksamt inflytande på förhållandet till främmande makter.

I sträfvandena för varaktig fred är en hufvudpunkt rustningsbördornas afveckling genom mellanfolkliga öfverenskommelser. I afvaktan härpå måste, såsom de frisinna alltid häfdat, försvarsväsendet afpassas efter våra förhållanden och begränsas efter våra tillgångar, så att icke försvarsutgifterna förlama landets produktionskraft och undantränga nödiga reformer på andra områden. Det har redan visat sig att de frisinna kritiker af 1914 års organisation på väsentliga punkter var berättigad - så i fråga om "vinterlinjen" för de värnpliktigas utbildning och de olika fartygsslagens betydelse för vårt sjöförsvar - och genom denna organisation har Sveriges försvarsbörda vuxit till en sådan höjd, att landets krafter icke tillåta en utvidgning. Därest krigstidens erfarenheter påkalla förändringar, måste sådana ske på den planmässiga omläggningens och icke på utvidgningens väg.

Den militära kastandan i alla dess yttringar måste bekämpas. Det militära befodringsväsendet bör reformeras i syfte att öppna möjligheter för underofficerare och underbefäl att vinna befodran till officerare

Svenska folkets fulla själfstyrelse är första villkoret för ett demokratiskt framstegsarbete.

Den enastående maktställning, som första kammaren äger i vårt land, och det sätt, hvarpå denna maktställning af dess nuvarande majoritet begagnas, bilda tillsammans en mur mot svensk demokrati. Denna mur måste nedbrytas. Ett medel härtill är afskaffandet af den fyrtiogradiga kommunala röstskalan, som är grunden för första kammarens sammansättning. Införandet af den lika kommunala rösträtten för alla medborgare, som betala skatt till kommunen, är öfver hufvud ett ur demokratisk synpunkt ofafvisligt kraf och framför allt just nu en samlingsignal för alla, som hafva en frisinnad åskådning.

Politisk rösträtt och valbarhet bör tillerkännas kvinnorna på samma villkor som männen.

Fattigvårdsstreckets verkningar böra inskränkas och utskyldsstrecken omläggas så att de icke nu träffa äfven dem, som oförvålladt sakna förmåga att fullgöra sin skatteplikt.

Riksdagens grundlagsenliga rättigheter, som kränkts genom uppenbara öfvergrepp från regeringsmakten, måste ovillkorligen upprätthållas och ett parlamentariskt styrelsesätt genomföras.

Öppen omröstning bör införas i riksdagen.

De frisinna häfda alltjämt sina grundsatser om samvetsfrihet, yttrande och tryckfrihet samt grundlagsstadgad församlingsfrihet.

Statsutgifternas oerhörda stegring under de sista åren väcker de allvarligaste bekymmer. Statskulden stiger våldsamt, stora svårigheter ha uppstått för statsbudgetens uppgörande, och svårigheterna skola växa, när de krigstidsvinster upphöra, som nu lämna betydande skatter. Det måste krävas sträng sparsamhet och noggrann pröfning af alla statsutgifter samt ett starkare hänsynstagande än hittills till de skattdragandes ekonomiska bärkraft. Inga nya eller ökade indirekta skatter få påläggas folkets förnödenhetsartiklar.

En effektiv kommunal skattereform med höjda bidrag från de mera bärkraftiga får ej längre förhalas. Omedelbara åtgärder krävas till afhjå pande af nu rådande skriande missförhållanden med afseende å olika

kommuners skattetunga. Såväl på staten som på andra större områden måste i skälig omfattning öfverföras utgifter, som nu ligga kommunerna för statsändamål, särskildt beträffande skolväsen, vägunderhåll och fattigvård.

Folkbildningsarbetet är en huvudpunkt i uppbyggandet af ett demokratiskt samhälle.

Folkskolan bör utvecklas och blifva bottenskola. Arbetet på lämpliga påbyggnader å folkskolan - fortsättningsskolor, folkhögskolor, landtmannaskolor, yrkesskolor, handelsskolor - bör med kraft fullföljas.

Det sociala reformarbetet kräver i vår tid de mest energiska ansträngningar. Lika sociala möjligheter för alla och kvinnans likställighet med mannen i familj och samhälle äro mål, på hvilka detta arbete bör inriktas.

Obligatorisk sjukförsäkring med moderskapsunderstöd bör snarast genomföras, oförvållad arbetslöshet bekämpas genom statliga och kommunala åtgärder, natt- och söndagsarbete i görligaste grad afskaffas och maximal arbetsdag för vissa industriella yrken införas. Bostadsfrågan i städerna och på landet bör bli föremål för samhällets synnerliga omsorg.

Fattigvårdslagstiftningen bör humaniseras och fattigvården ställas under central ledning och inspektion; mot försumliga familjeförsörjare krävas skärpta bestämmelser

Kampen mot rusdryckerna måste oafslått fullföljas och inriktas på ett fortsatt systematiskt tillbakaträngande af rusdrycksbruket. Af nykterhetskommitténs förslag till enhetlig lagstiftning har endast försäljningsreformen blifvit i hufvuddragen genomförd. Denna reform är otillräcklig. Folkflertalets vilja måste, i form af lokalt veto eller på annat i lag stadgad sätt, vara grundläggande för utvecklingen på detta område. Det privatekonomiska intressets undanträngande från sprithandlingen bör fullföljas samt kristidsrestriktionerna upprätthållas och fullständigas.

Dyrtiden och bristen på lifsförnödenheter och råvaror trycka tungt hela landet, och de mindre bemedlade digna under bördan, som i möjligaste mån måste underlättas genom åtgärder från statens och enskildas sida. Här sättes samhällssolidariteten på ett allvarligt prof.

En klok och framsynt handelspolitik fordras för främjande af vår import och export, men vid exporten måste dock afgörande hänsyn tagas till att landet ej beröfvas hvad vi själfva behöfva. Staten måste med all makt gripa in mot det jobberi, som drifver upp prisen, samt söka ordna lifsmedelshandeln så, att befolkningen på bästa och billigaste sätt beredes tillgång till nödiga lifsmedel. Den motsats mellan producenter och konsumenter, som uppstått under krigstiden, bör utjämnas på ett sätt, som motsvarar bådadernas berättigade intressen.

Det gäller nu främst att arbeta på, att landet själf må i största möjliga utsträckning kunna fylla befolkningens behof af lifsförnödenheter

Mer än någonsin är därför jordbrukets kraftiga höjande en angelägenhet af högsta vikta. Det svenska bondeståndet och hela den jordbrukande befolkningen böra värnas och stödjas.

En damm måste sättas mot bolagsväldets och spekulationens hotande intrång på bondejorden. Jordbrukets produktion måste kraftigt uppmuntras, och under kristiden nödiga tvångsåtgärder för folknäringens tryggande rättvist afvägas, så att en ensidig tunga ej lägges på jordens brukare. Dessa åtgärder få ej heller utsträckas öfver det absolut nödvändiga och måste, när normala förhållanden inträda, snarast möjligt afvecklas. Det måste sörjas för att jordbruket för rimliga pris må kunna erhålla för produktionen nödiga hjälpmedel.

Andelsverksamheten å jordbruksområdet bör uppmuntras. Vanhäfd å jord bör verksamt motarbetas.

Jämte omsorgen om den nu odlade jorden och dess brukare måste arbetet för uppodling af landets odlingsbara jord och beredandet af möjlighet för mindre bemedlade och obemedlade att komma i besittning

af själfständiga jordbruk fortskrida. Så bör styckningen af statens jordbruksdomäner fortgå i större omfattning än hittills, jordförmedlingen underlättas, egnahemslåneverksamheten utvecklas och allvarliga ansträngningar göras för Norrlands kolonisation, främst genom förbättrade samfärdsmedel. Rätt till friköp af härför lämpade lägenheter å ofri grund bör komma till stånd.

Industri, handel och handtverk böra verksamt stödjas. Ett statsdepartement för handel, industri och sjöfart bör upprättas. Kommunikationsväsendet bör i sin helhet utvecklas och bättre förbindelser med England och Ryssland komma till stånd under statens medverkan i motsvarighet till hvad som redan skett med Danmark och Tyskland, samt i allmänhet de möjligheter framsynt tillvaratagas, som under och efter kriget yppas för industriell och kommersiell företagsamhet. Trustbildningar inom industri och handel, kommunikationer och penningväsen böra ställas under verksam statskontroll

Staten bör energiskt ingripa för att bereda äfven landsbygden tillgång till billig elektrisk kraft såsom ett verksamt stöd för jordbruk, industri och handtverk.

Vattenkraftens utnyttjande regleras genom en för staten och den enskilde väl afvägd lagstiftning. Koncessionssystem bör införas för större anläggningar för distribution af elektrisk kraft äfvensom kontroll från det allmännas sida öfver kraftprisen.

Under tre år har Sverige varit hemsökt af en politisk reaktion, framsprungen ur 1914 års tilldragelser och närd af den anda af våld och våld, som triumferat i världskriget. Tiden är inne att göra slut på denna reaktion. Vårt svenska folk bör ha fått mer än nog af egenmäktighetens och själfrådighetens antidemokratiska regeringspolitik.

De frisinnaede uppmana valmännen att göra en verklig kraftansträngning för att definitivt säkerställa det demokratiska genombrott, som kom till stånd 1911, men hvars verkningar hänsynslösa krafter sökt omintetgöra. Sveriges nuvarande regering har försmått tillfället att göra en historisk gärning, då den afböjde att taga initiativ till medborgarrättens utsträckning och författningens förnyelse, som kunnat verka stärkande och samlande. Den har i stället nöjt sig med att hänvisa till folket i val. Må då Sveriges väljande folk taga saken i egen hand och slutgiltigt föra den svenska utvecklingen in på den demokratiska frihetens väg!

Fram för de stora folkkräften!

Opartisk neutralitetspolitik; arbete för varaktig fred; riksdagens kontroll över utrikespolitiken.

Folklig självstyrelse; lika kommunal rösträtt; politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor.

Rättvisa i beskattningen inom stat och kommun; utjämning af den kommunala skattebördan.

Socialt reformarbete; energisk kamp mot rusdryckerna.

FRAM FÖR FRED OCH FOLKFRIHET, RÄTTVISA OCH SAMHÄLLSSOLIDARITET.